

© E.VOLTO

**AKDENİZ'DE ÖZEL KORUMA ALANLARI (SPA) VE
BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞE İLİŞKİN PROTOKOLÜN
EK 2'SİNDE LİSTELENEN KUŞ TÜRLERİNİN
KORUNMASI İÇİN EYLEM PLANI**

BirleŒmiŒ Milletler Çevre Programı
Akdeniz Eylem Planı
Özel Koruma Alanları/Bölgesel Faaliyet Merkezi

AKDENİZ'DE ÖZEL KORUMA ALANLARI (SPA) VE BİYOLOJİK ÇEŒİTLİLİĐE İLİŒKİN PROTOKOLÜN EK 2'SİNDE LİSTELENEN KUŒ TÜRLERİNİN KORUNMASI İÇİN EYLEM PLANI

Not: Bu belgede kullanılan isimler ve sunulan materyaller herhangi bir ülkenin, bölgenin veya şehrin yasal statüsü ya da yetkilileri ve onların sınırlarının sınırlandırılması ile ilgili olarak UNEP adına herhangi bir görüş ifade etmez.

© 2003 Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme-UNEP)
Akdeniz Eylem Planı (Regional Activity Centre for Specially Protected Areas-MAP)
Özel Koruma Alanları/Bölgesel Faaliyet Merkezi
(Regional Activity Centre for Specially Protected Areas- RAC/SPA)
Boulevard de Leader Yasser Arafat
B.P.337 –1080 Tunis CEDEX
E-posta: car-asp@rac-spa.org
www.rac-spa.org

Bu yayın, bibliyografik amaçlarla şu şekilde kaynak gösterilebilir: UNEP MAP RAC/SPA. 2003. Action Plan for the Conservation of bird species listed in Annex II of the Protocol concerning Specially Protected Areas (SPAs), and Biological Diversity in the Mediterranean. Ed. RAC/SPA, Tunis. 80pp

Eğitim amaçlı çalışmalarda veya kâr amacı gütmeyen amaçlarla bu yayının tamamı ya da bir kısmı, özel bir izne gerek duymadan, sadece kaynak göstermek koşuluyla, her şekilde çoğaltılabilir. UNEP, bu yayının kaynak olarak gösterileceği yayınların bir kopyasını edinmekten memnuniyet duyacaktır.

Bu yayın, hangi nedenle olursa olsun UNEP'in yazılı izni olmadan herhangi bir şekilde ticari amaçla kullanılamaz.

Barselona Sözleşmesi çerçevesinde Akdeniz'in deniz çevresi ve kıyı bölgesinin korunması uyarlanmıştır.

Bu yayın Küresel Çevre Fonu (GEF) mali desteğiyle T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı (ÖÇKKB) tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP Türkiye), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ortaklığında yürütülen Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Türkçe'ye çevrilerek basılmıştır.

Tercüme Serisi: 7

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı

Alparslan Türkeş Cad. 31. Sok. 10 Nolu Hizmet Binası 06510 Beştepe/Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 (312) 222 12 34 Faks: 0 (312) 222 26 61 www.ozelcevre.gov.tr
www.dka.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birlik Mahallesi 2. Cadde No. 11 06610 Çankaya/Ankara
Tel: 0 (312) 454 11 00 Faks: 0 (312) 496 14 63 www.undp.org.tr

ISBN: 978-605-393-073-0

Çeviri: Özge Keşaplı Can
Düzeltili: Güner Ergün ve Harun Güçlüsoy
Tasarım: UNEP-MAP-RAC/SPA
Türkçe Uygulama: Murat Mert Temel
Türkçe Uygulama Kontrol: H. Suda Ekici, Nurhan Şen ve Gülden Atkın Gençoğlu
Baskı: Yorum Basın Sanayi Ltd. Şti.
Türkçe Baskı Tarihi ve Yeri: 2011, ANKARA

Bu belge, resmi bir Birleşmiş Milletler belgesi olarak değerlendirilmemelidir.

ÖNSÖZ

Akdeniz'de Özel Koruma Alanları (SPA) ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokolün Ek 2'sinde Listelenen Kuş Türlerinin Korunması için Eylem Planı, Akdeniz'in deniz ortamı ve kıyı bölgesinin korunması için hazırlanan sözleşmeyi kabul eden taraflarca 4 eylem planını izlemektedir. Bu eylem planları sırasıyla şu konularla ilgilidir: Akdeniz keşiş foku için eylem planı; Akdeniz deniz kaplumbağalarının korunması; Akdeniz'deki yunus ve balinaların korunması ve Akdeniz'deki deniz vejetasyonunun korunması. Bu eylem planlarının her biri kendine özgü hedeflere ulaşmak için öncelikleri ve yapılması gereken faaliyetleri tespit eder ve ortaya koyar. Ayrıca, bölgedeki türlerin ya da tür gruplarının korunmasını başarmak için Akdeniz ülkeleri arasında koordinasyonu ve işbirliğini teşvik eder.

Bu eylem planının gelişmesi, Akdeniz ülkelerindeki Birdlife ortakları, WWF, IUCN, Medmaravis, Tour du Valat gibi kuşlar ve kuşların yaşam alanları başta olmak üzere biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili çalışmalar yapan diğer kurumlar tarafından gerçekleştirilen çeşitli girişimleri izlemektedir.

1995 yılında, Barselona Sözleşmesinin tarafları, Akdeniz'de özel koruma alanları ve biyolojik çeşitliliğe ilişkin yeni bir protokolü kabul etmiştir. Bu protokolün Ek 2'sinde, 15 kuş türü dâhil olmak üzere Akdeniz'de nesli tehlike ve tehdit altındaki türler listelenmiştir.

Özellikle Birdlife ortakları olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşları (STK'lar) tarafından bu eylem planının kapsadığı türlerin karşı karşıya olduğu bazı tehditleri önlemek için ülke ve tür bazında çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

TÜRKÇE ÇEVİRİYE ÖNSÖZ

Birleşmiş Milletler Çevre Programı /Akdeniz Eylem Planı (UNEP/ MAP) bünyesinde, Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi, (Barselona Sözleşmesi) kapsamında; Akdeniz Ülkelerinin Hükümetlerine deniz kirliliğini tespit ve kontrol etmede yardımcı olmak, onların ulusal çevre politikalarını hazırlamak, bu hükümetlerin alternatif gelişme modelleri için daha iyi seçenekler belirlemesinde ve kaynaklarını daha iyi ve makul kullanmalarındaki yeteneklerini geliştirmek amacıyla Akdeniz Eylem Planı Avrupa Topluluğu tarafından 1975 yılında onaylanmıştır.

Barselona Sözleşmesi'nin, 1999 yılında yürürlüğe giren Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitlilik Protokolü dikkate alındığında, Akdeniz biyolojik çeşitliliğinin korunması için geliştirilen tür eylem planlarının uygulanması için büyük gayret gerekmektedir.

Özellikle eylem planlarında yer alan türlerin korunması ve esirgenmesi amacıyla deniz ve kıyı bölgelerinde özel koruma alanlarının kurulmasına dair hükmün bulunduğu protokol kapsamında, ülkemiz Akdeniz ve Ege kıyılarında Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilmiş 10 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi yer almaktadır. Bu bölgeler yaklaşık 1.133 km kıyı uzunluğu ile 2865 km²'lik deniz alanını ihtiva etmektedir. Ayrıca Türkiye, Akdeniz'in en büyük deniz koruma alanına sahip ülkesidir ve kara sularının yaklaşık % 4'ü koruma altındadır.

Tüm dünyada olduğu gibi, Özel Çevre Koruma Bölgeleri kıyı ve deniz alanlarının doğal, tarihi ve kültürel değerleri de kentsel baskı, kirlilik ve aşırı avcılık tehdidi altındadır. Söz konusu tehditleri bertaraf etmek, deniz ve kıyı koruma alanlarının genişletilmesi ve etkin korunmasının sağlanması amacıyla çalışmalarını yürüten Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ortaklığında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP Türkiye) uygulayıcı ortaklığıyla, Küresel Çevre Fonu (GEF) mali desteğiyle, "Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi"ni yürütmektedir.

Bu proje kapsamında Türkçe'ye çevrilen söz konusu Eylem Planlarının, ilgili türlerin ve habitatlarının korunması için, bilimsel çalışmalarla beraber uygulama çalışmalarının yapılması, gerekli önlemlerin bir an önce alınarak türlerin neslinin tükenmesini önlemek için her türlü işbirliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmasını dilerim.

Saygılarımla.

Ahmet ÖZYANIK
Kurum Başkanı

İÇİNDEKİLER

sayfa

1 Giriş	7
1.1 Akdeniz avifaunasına genel bir bakış.....	7
1.2 Tehditlerin gözden geçirilmesi.....	9
1.3 Türlerin ekolojileri ve durumları	9
1.4 Planın coğrafi kapsamı	10
2. Eylem Planının Amaçları ve Hedefleri.....	10
2.1 Ana hedef	10
2.2 Diğer hedefler	10
3. Stratejik Yaklaşım.....	11
4. Eylem Planının Hedeflerine Ulaşmak için Yapılması Gereken Faaliyetler....	12
4.1 Korunan Alanlar	12
4.2 Mevzuat	12
4.3 Araştırma	12
4.4 Bilinçlendirme ve Eğitim	12
4.5 Ulusal Eylem Planları	13
5. Uygulama	13
5.1 Bölgesel koordinasyon yapısı	13
5.2 Katılımcılık	14
5.3 "Eylem Planı Ortakları"	14
5.4 Değerlendirme ve gözden geçirme	15
5.5 Zamanlama.....	15
5.6 Program	16
6. Önerilen Özel Planlar.....	17

AKDENİZ'DEKİ ÖZEL KORUMA ALANLARI (SPA) VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK HAKKINDAKİ PROTOKOLÜN EK 2'SİNDE LİSTELENEN KUŞ TÜRLERİNİN KORUNMASI İÇİN EYLEM PLANI

1. Giriş

1.1 Akdeniz avifaunasına genel bir bakış

Kuşlar daima insanoğlunun hayallerini büyülemiştir. Güzellikleri, şarkıları ve aynı zamanda güçlü uçuşları binlerce yıldır insanlara esin kaynağı olmuştur. Kuşların, estetik, rekreasyon, sosyal ve ekonomik değerleri artık dünya çapında kabul görmektedir. Kuşlar sınır tanımazlar ve doğal ekosistemlerin önemli parçalarıdır. Ayrıca, çevre sağlığının iyi birer göstergeleridir. Tüm bunlara rağmen, kuşların varlığını uzun yıllardır tehdit eden de insanoğludur.

Akdeniz, bazıları sadece bu iklim kuşağında görülen birkaç yüz kuş türüne ev sahipliği yapar. Neredeyse tamamen karalar tarafından kuşatılmış bu denizin kalabalık kıyı şeridinde ve adalarında bulunan deniz kuşları dirençlidir. Bunlardan biri de nadir ve yerel bir tür olan ada martısı *Larus audouinii* dir. Akdeniz'de açık deniz kuş türleri nispeten azdır ancak boz yelkovan *Calonectris diomedea*, yelkovan *Puffinus yelkouan*, Balear yelkovanı *Puffinus mauretanicus* ve Avrupa fırtınakuşunun *Hydrobates pelagicus* hassas durumdaki birkaç üreme kolonisi sarp kayalıklarda ve yalıtılmış, küçük, kayalık adalarda ve adacıklarda bulunur.

Sumrular gibi kıyı denizkuşları deltalarda ve tuzlu su lagünlerinde görülür. Öte yandan, birçok kıyı türü, tuzlalar gibi çok uygun olmayan ve insanlar tarafından değiştirilmiş habitatlarda da ürerken bazıları beslenmek için belediye çöplüklerine ve balıkçı teknelerinin atıklarına dayanırlar.

Akdeniz'in ornitolojik yılını, kuşların Avrupa Afrika arasındaki mevsimsel göçleri şekillendirir ve Avrupa'da üreyen çeşitli kuş türü Akdeniz havzasında kışlar.

“ Dünyada yaklaşık 9000 kuş türü vardır. IUCN, diğer hayvan ve bitki türlerinde olduğu gibi küresel ölçekte nesli tehlike altındaki kuş türlerini belirler.”

Fotoğraf: Ada Doğanı
© H.AZAFZAF

EK 2'DE LİSTELENEN KUŞ TÜRLERİ NESLİ TEHLİKE ve TEHDİT ALTINDAKİ TÜRLER

Boz Yelkovan	<i>Calonectris diomedea</i>
Yelkovan	<i>Puffinus yelkouan</i> *
Avrupa Fırtınakuşu	<i>Hydrobates pelagicus</i> **
Tepeli Karabatak	<i>Phalacrocorax aristotelis</i> ***
Küçük Karabatak	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>
Ak Pelikan	<i>Pelecanus onocrotalus</i>
Tepeli Pelikan	<i>Pelecanus crispus</i>
Flamingo	<i>Phoenicopterus ruber</i>
Balık Kartalı	<i>Pandion haliaetus</i>
Ada Doğanı	<i>Falco eleonora</i>
İnce gagalı Kervançulluğu	<i>Numenius tenuirostris</i>
Ada Martısı	<i>Larus audouinii</i>
Tepeli Sumru	<i>Sterna bengalensis</i>
Kara Gagalı Sumru	<i>Sterna sandvicensis</i>
Küçük Sumru	<i>Sterna albifrons</i>

* Yakın zamanda yelkovan *Puffinus yelkouan* and Balear yelkovanı *Puffinus mauretanicus* olmak üzere iki türe ayrılmıştır.

** Akdeniz'deki popülasyon *melitensis* alttürüne aittir.

*** Akdeniz'deki popülasyon *desmarestii* alttürüne aittir.

“ Eylem planında listelenen türlerle ilgili bilgi boşluğumuzu gidermek için bir Akdeniz iletişim ağında birlikte çalışan ulusal ornitoloji merkezleri tarafından koordine edilecek ayrıntılı araştırmalar yapılmalıdır.”

“Genel olarak kirlilik ve habitat kaybı kuşlar tehdit etmektedir. Eylem Planındaki bazı türler için, yoğun derin su balıkçılığının da ciddi bir tehdit oluşturduğu düşünülmektedir.”

© RAC/SPA

© BEATRIZ GONZALES

1.2 Tehditlerin gözden geçirilmesi

Nesli tehlike altında ya da tehdit altında olarak listelenen türler aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır.

- Küresel ölçekte tehdit altında olan türler
- Bölgeye endemik olup koruma statüsü elverişsiz olan türler
- Popülasyonu Akdeniz’de yoğunlaşmayan ama bölgedeki koruma statüsü elverişsiz olan türler
- Popülasyonu Akdeniz’de yoğunlaşmayıp koruma statüsü iyi durumda olan ancak bayrak tür olarak kabul edilen türlerdir.

Öte yandan, aşağıda listelenen çeşitli tehditler nedeniyle nesillerinin tehlike altında olması bu türlerin hepsi için geçerlidir.

- Petrol kirliliği
- Dolaylı ya da dolaysız olarak besin kaynaklarındaki azalma
- Sürdürülebilir olmayan turizm
- Rahatsızlık
- Kasti öldürme (yasadışı avlanma ya da zehir kullanımı)
- Balık ağlarına hedef dışı av olarak yakalanma
- Habitat kaybı
- Özellikle sulakalanlar ve adalar olmak üzere kuşlar için yüksek biyolojik öneme sahip habitatların bozulması
- Yabancı tür salınması ve yabancı tür tarafından avlanma tehdidi

1.3 Türlerin ekolojileri ve durumları

Bu 15 türün biyolojisi, ekolojisi, dağılımı ve koruma statüsü “Barcelona Sözleşmesi tarafından kabul edilen tehdit altındaki türler listesi” başlıklı bilgi dökümanında sunulmuştur. Medmaravis tarafından derlenen ve J. Criado, J. Walmsley ve R. Zotier (Nisan 1996) tarafından yayına hazırlanan bu döküman açıklamalı bir liste ile türlerin statüleri, popülasyon büyüklükleri ve eğilimi, ekolojileri, tehditler ve koruma tedbirlerini içermektedir. Bu döküman başta Birdlife International olmak üzere diğer ulusal, bölgesel ve küresel katkılarla tamamlanmıştır.

Özellikle deniz kuşlarının hareketleri ve denizdeki dağılımları olmak üzere Akdeniz’deki kıyı ve açık deniz kuşları ve yaşam alanları ile ilgili hâlâ büyük bir bilgi boşluğu vardır. Akdeniz’deki açık deniz kuşlarının üreme, beslenme, tüy değişimi ve kışlama alanlarının acil olarak haritalanması gerekmektedir.

1.4 Planın Coğrafi Kapsamı

Bu plan, Akdeniz'i ve Akdeniz'e kıyısı olan ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelerin, Akdeniz biyo-ikliminde olmayan bölümleri kapsam dışında tutulmuştur. Balear yelkovanı *Puffinus mauretanicus* ve yelkovan *Puffinus yelkouan* gibi bazı türlerin Akdeniz'deki üreme alanları sınırlıdır. Ada doğanı *Falco eleonora* gibi diğer bazı türlerin göç yolları ve/veya kışlama alanları Akdeniz dışında kalmaktadır. Ak pelikan *Pelecanus onocrotalus*, flamingo *Phoenicopterus ruber*, balık kartalı *Pandion haliaetus*, kara gagalı sumru *Sterna sandvicensis* ve küçük sumru *Sterna albifrons* gibi bazı türler de başka yerlerde yaygın olup Akdeniz'de sınırlı bir dağılıma ve/veya küçük popülasyona sahiptir. Küresel ölçekte nesli tehlike altında olan ince gagalı kervançulluğunun *Numenius tenuirostris* ise kışlama alanının bir kısmı Akdeniz'dir.

2. EYLEM PLANININ AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

2.1 Ana hedef

Bu eylem planının ana hedefi Özel Koruma Alanları Protokolünün Ek 2'sinde yer alan türlerin popülasyon seviyelerini korumak ve/veya iyi durumdaki bir koruma statüsüne ulaşacak şekilde iyileştirmek ve korunmalarını uzun vadede garanti altına almaktır.

2.2 Diğer hedefler

1. Akdeniz ülkeleri arasında bilgi ve uzmanlık paylaşımını sağlamak
2. Bu faaliyetlerin uygulanmasını sağlamak amacıyla Akdeniz ülkeleri ve diğer ilgili girişimler ve anlaşmalar arasındaki eşgüdümü sağlamak
3. Kuş türlerinin ve yaşam alanlarının korunması konusunda Akdeniz ülkeleri arasında bir birliktelik oluşmasını teşvik etmek
4. Özellikle deniz kuşlarının dağılımı ve hareketleri ile beslenme, kışlama ve tüy değişim alanları olmak üzere Akdeniz'deki kıyı ve açık deniz kuşları ile ilgili bilgi boşluklarını gidermek için araştırma yapılmasını teşvik etmek

“Eylem Planında listelenen 15 tür, yıl boyu görülen türleri, sadece üreme döneminde karaya gelen deniz kuşlarını ve sadece kışın görülen türleri içermektedir.”

© H. AZAFZAF

“Bir türün sayısı istikrarlıysa ya da biraz artıyorsa ve başlıca yaşam alanları değişme tehdidi altında değilse o türün iyi bir koruma statüsüne sahip olduğu kabul edilir.”

“Eylem Planı sadece kuş türlerini değil (özellikle nesli küresel ölçekte tehdit altında olanlar) Akdeniz Havzası'ndaki ve genel olarak Akdeniz'deki her ülkenin çıkarlarını da dikkate almaktadır.”

© H. AZAFZAF

3. STRATEJİK YAKLAŞIM

Planın uygulaması üç düzeyde önceliklendirilecektir.

*Tür düzeyinde

- Mevcut Eylem Planı Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitlilik Protokolü Ek 2'de listelenen tüm türler için uygulanmalıdır.
- Küresel ölçekte tehdit altındaki türlerin korunması mevcut eylem planının ana önceliklerinden biri olarak düşünülmelidir.
- Bölgesel düzeyde koruma statüsü iyi durumda olmayan diğer türlerin korunmasına da öncelik verilmelidir.

*Ulusal düzeyde

- Türlerin karadaki ve denizdeki dağılımlarının haritalanması
- Denizde kuşlar için önemli olan alanların belirlenmesi
- Tehditlerin belirlenmesi ve kontrol edilmesi
- Eldeki en iyi verilere dayanarak korunması gereken alanların belirlenmesi
- Eylem Planındaki türlerden herhangi birinin var olduğu alanlarda yapılması önerilen tüm gelişmeler için uygun Çevre Etki Değerlendirme sürecinin uygulanması
- Uygun mevzuatın geliştirilmesi ve uygulanması
- Anlaşmaların ve sözleşmelerin ilke ve şartlarının izlenmesi

* Bölgesel düzeyde (Akdeniz)

- Araştırma alanında işbirliği ile bilgi ve deneyim paylaşımının güçlendirilmesi
- Bilginin yayılması
- Kuşlar için önemli olan deniz alanlarının belirlenmesinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi
- Kuşlar için önemli kıyı ve deniz alanlarında koruma bölgelerinin oluşturulmasının ve izlenmesinin teşvik edilmesi
- Özellikle kuşlar için biyolojik açıdan yüksek öneme sahip küçük adalardaki istilacı türlerin yayılmasının kontrol edilmesi ve/ya engellenmesi
- Göç açısından sıcak noktaların belirlenmesi ve izlenmesi. Özellikle Afrika ve Avrasya Göçmen Sukuşları Anlaşması (AEWA) olmak üzere Bern ve Bonn Sözleşmeleri gibi ilgili anlaşma ve sözleşmelerle uluslararası işbirliğinin daha geniş düzeyde aranması.

4. EYLEM PLANI HEDEFLERİNE ULAŞMAK İÇİN YAPILMASI GEREKEN FAALİYETLER

4.1 Korunan Alanlar

- Kuşlar için önemli deniz alanları belirlenmeli ve bu alanlara yasal koruma statüsü verilmelidir.
- Tehdit altındaki tüm türlerin üreme alanları yasal olarak koruma alanı ilan edilmeli ve uygun yönetim planları hazırlanmalıdır.
- Kuşlar için önemli kıyı ve deniz alanları sürekli izlenmeli ve uygun bir şekilde yönetilmelidir.

4.2 Mevzuat

- Sözleşmenin akit tarafları, RAC/SPA rehberinde belirtildiği gibi (bkz. para.5), Akdeniz genelinde üredikleri ya da diğer mevsimlerde görüldükleri ülkelerde türlere yasal koruma sağlamalıdır.
- Mevzuat caydırıcı cezalar içermelidir.
- Her türlü gelişme için ilgili türler ve yaşam alanları hakkında çevre etki değerlendirme yapılması yasal olarak zorunlu olmalıdır.

4.3 Araştırma

- Özellikle denizdeki hareketleri ve dağılımları olmak üzere kıyı ve açık deniz kuşları ve yaşam alanları ile ilgili mevcut bilgi boşluğu göz önünde bulundurularak ilgili türlerin üreme, beslenme, tüy değişimi ve kışlama alanlarının haritalanmasına öncelik verilmelidir.
- Akdeniz deniz kuşları atlasının hazırlanması ve daha az bilinen türlerin popülasyon büyüklüklerinin ve üreme başarılarının izlenmesi gibi konularda bilgi boşluğunun doldurulması için araştırmacılara olanaklar sağlanmalıdır.

4.4 Bilinçlendirme ve Eğitim

Sözleşmeye taraf ülkeler, nesli tehlike altındaki türler için gerekli yasaları yürürlüğe koymalıdır.

Akit taraflar ayrıca, kuşlar için önemli alanları izleyecek, koruyacak ve yönetecek personelin eğitimini sağlamalıdır.

- Eğitimciler ve personel için yerinde ornitolojik eğitim kurslarının organizasyonu başlatılmalı ve RAC/SPA ve Eylem Planının ortakları tarafından desteklenmelidir.

“ Eylem Planı, alanda uygulanacak pratik koruma tedbirlerinin yanı sıra idari, yasal ve bilimsel tedbirler de önermektedir.”

Nüfus Sayımı
© H. AZAFZAF

Ornitolojik Eğitim Kursları
© H. AZAFZAF

- Özellikle paydaşlara ve karar vericilere yönelik olarak nesli tehlike altındaki türlerin hassaslığını vurgulayan kamuoyu bilinçlendirme ve eğitim programları ile kampanyaları STK'larla işbirliği içinde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

4.5 Ulusal Eylem Planları

- Sözleşmenin akit tarafları, Akdeniz'deki nesli tehlike altındaki türlerin korunması için ulusal eylem planları hazırlamalıdır.
- Ulusal Eylem planları, bazı ülkelerle ilgili olarak bu eylem planında önerilen özel faaliyetlerin uygulanmasını da dikkate almalıdır.
- Hazırlanacak Ulusal Eylem Planları Ek 2'de listelenen kuş türlerinin kaybına ya da azalmasına sebep olan mevcut etkileri ele almalı, mevzuat için uygun konular önermeli, alanların korunması ve yönetimine öncelik vermeli ve popülasyonlarla alanların araştırılması ve izlenmesinde sürekliliği garanti altına almalıdır.
- Sözleşmenin akit tarafları hâlihazırda mevcut olan her eylem planına başvurmalı ve uygulamalıdır.

5.UYGULAMA

5.1 Bölgesel koordinasyon yapısı

Mevcut eylem planının uygulanmasındaki koordinasyon Özel Koruma Alanları /Bölgesel Faaliyet Merkezi aracılığıyla Akdeniz Eylem Planları sekreteryası tarafından garanti altına alınacaktır. Koordinasyon yapısının ana işlevleri arasında şunlar olacaktır:

- Özellikle sınıraşan ve ulusal sularla ötesinde yürütülecek faaliyetlerde sözleşmeye taraf ülkeler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi
- Akdeniz'de nesli tehlike altındaki kuş türlerinin popülasyonlarını ve dağılımlarını izlemek için diğer kuruluşlarla işbirliği içinde çalışacak bölgesel bir ağ kurulmasının teşvik edilmesi.
- Kuşlar için önemli deniz alanlarının oluşturulması için akit tarafların birbirlerine destek olması ve işbirliği yapması

- Nesli tehlike altındaki türlere yeterli yasal korumayı vermek için çabalayan ülkelere yol gösterici ilkelerin ayrıntılı bir şekilde sağlanması
- Uzmanlarla ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde planları izlemek ve yönetmek için gerekli kuralların ayrıntılı olarak hazırlanması
- Ek 2'de listelenen türlerin ekolojileri ve korunmaları ile ilgili belirli konularda uzman toplantılarının düzenlenmesi
- Eylem Planının uygulanmasındaki gelişmeleri gösteren raporların hazırlanması.

Diğer uluslararası kuruluşlar tarafından aynı hedefe yönelik olarak gerçekleştirilen tamamlayıcı çalışmaların teşvik edilmesi, eşgüdümün/koordinasyonun desteklenmesi ve olası çaba tekrarlarının engellenmesi.

5.2 Katılımcılık

- İlgili tüm uluslararası ve/veya ulusal kuruluşlar, bu Eylem Planının uygulanması için gerekli olan faaliyetlere katılmak için davet edilir.
- İşbirliğini güçlendirmek ve aynı çalışmanın tekrarlanmasını engellemek için, Ek 2'de listelenen bir ya da daha fazla türle ilgili eylem planlarından sorumlu olan diğer kuruluşlarla bağlantı kurulmalıdır.

5.3 "Eylem Planı Ortakları"

Akit taraflar, olağan toplantılarında, eylem planının uygulama çalışmalarına katkıları teşvik etmek ve ödüllendirmek için Ek 2'de listelenen kuşların korunmasına yardım edebilecek somut faaliyetleri olan her kuruluşa (devlet, sivil toplum, ekonomik vb.) "Eylem Planı Ortağı" unvanını verebilir. Akit taraflar "Ortak unvanı" ile ödüllendirme koşullarını, Özel Koruma Alanları /Ulusal Odak Noktaları toplantısında verilen önerileri takip ederek benimsemelidir.

Koordinasyon yapısı katılan kuruluşlar arasında düzenli iletişimi sağlayacak bir mekanizma kurmalı ve gerektiğinde bu amaçla toplantılar düzenlemelidir. İletişim, e-posta da dâhil olmak üzere büyük ölçüde posta yoluyla kurulmalıdır.

"Akdeniz kuşları ile ilgili kapsamlı ama oldukça dağınık olan veriler koruma çalışmalarına temel oluşturabilecek şekilde daha iyi toplanmalı ve saklanmalıdır."

5.4 Değerlendirme ve gözden geçirme

Ulusal Odak Noktalarının, ulusal uzmanlarla işbirliği içinde aşağıdaki noktaları dikkate alması beklenmektedir:

- Toplantılarında eylem planının uygulanmasındaki gelişmeleri değerlendirmek
- Akit taraflara tavsiyeler sunmak
- Uygulama takvimiyle ilgili düzenlemeler önermek

5.5 Zamanlama

Mevcut Eylem Planı tarafından savunulan faaliyetler Eylem Planının taraflar tarafından kabul edilmesinden başlamak üzere Üç yıllık bir sürede gerçekleştirilir. Bu sürenin sonunda, RAC/SPA tarafından, savunulan faaliyetlerin uygulanması ile ilgili bir gelişme raporu hazırlanıp taraflara önerilerde bulunacak olan Özel Koruma Alanları/Ulusal Odak Noktalarına sunulacaktır.

5.6 Program

Faaliyet	Son teslim tarihi	Kim tarafından
Ek 2'de listelenen türlerin ekolojisi ve korunması ile ilgili ilk Akdeniz Sempozyumunu organize edilmesi	2005 başında	Bölgesel Eylem Merkezi/ Özel Koruma Alanları (RAC/SPA) ve ortaklar
Türlere yasal koruma sağlanması için gerekli sürecinin başlatılması	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar
Tehlike altındaki türlerle ilgili bilgi boşluğunu gidermek için araştırma programlarının kurulması	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar
Akdeniz'de nesli tehlike altındaki kuş türleriyle ilgili çalışmalar yapan kuruluş ve uzman rehberinin hazırlanması	2004 sonu	RAC/SPA
Akdeniz'de nesli tehlike altındaki kuş türlerinin korunması için Ulusal Eylem Planlarının hazırlanması	2004-2006	Akit Taraflar
Hâlihazırda mevcut olan her eylem planına başvurulması ve uygulanması	2004-2006	RAC/SPA ve Akit Taraflar
Diğer kuruluşlarla işbirliği içinde Akdeniz'de nesli tehlike altındaki kuş türlerinin popülasyonlarının ve dağılımlarının izlenmesi için bölgesel bir ağ kurulması	2005 sonu	RAC/SPA ve ortaklar
Üreme alanlarında etkin yasal koruma alanlarının oluşturulması	2005 sonu	Akit Taraflar
Uzmanlar ve ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği içinde izleme ve yönetim planları için kılavuzların geliştirilmesi	2004-2006	RAC/SPA ve ortaklar
Kuşlar için önemli deniz alanlarının belirlenmesi	2004-2006	Akit Taraflar
Açık deniz türlerinin üreme, beslenme, tüy değişimi ve kışlama alanlarının haritalanması	2004-2006	Akit Taraflar
Eylem planının uygulanması ile ilgili gelişme raporlarının hazırlanması	2006 sonu	RAC/SPA
Eğitim kursları	2004-2006	RAC/SPA, ortaklar ve Akit taraflar

“Eylem Planında düzenlenmesi önerilen, kuşların ekolojisi ve korunması üzerine ilk Akdeniz Sempozyumu, 15 türün daha iyi anlaşılması ve korunması için başlangıç noktası olacaktır.”

6. ÖNERİLEN ÖZEL PLANLAR

Bu Eylem Planları türlerin ürediği, kışladığı ya da göç sırasında görüldüğü tüm Akdeniz ülkelerinde uygulanmalıdır. Her üç yılda bir gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Eğer türlerden herhangi birinin Akdeniz'deki popülasyonunu etkileyecek büyüklükte ani bir çevresel değişim olursa hemen bir acil durum değerlendirmesi yapılmalıdır. Aşağıda verilen mevcut durum Akdeniz'e kıyısı olan ülkeleri kapsamaktadır. Tüm türler için geçerli olarak önerilen faaliyetler türlerin statüsü ile ilgili kamuoyu bilinçlendirme kampanyalarının başlatılmasını ve Ulusal Eylem Planlarının hazırlanmasını da içermelidir. Türlerin bazılarını kapsayacak şekilde diğer kurumlar tarafından hazırlanan ve hâlihazırda devam eden diğer eylem planları da aşağıda listelenmiştir ve bu türler söz konusu olduğunda bu eylem planları da dikkate alınmalı ve uygulanmalıdır.

© H. AZAFZAF

Boz Yelkovan

Calonectris diomedea

Mevcut durum

Nominat alttürün *Calonectris d. diomedea* dağılımı Akdeniz’le sınırlıdır. Yarlarda ve kayalık adalarla adacıklarda ürer. Popülasyonunun 76.000 çiftten az olduğu tahmin edilmektedir ancak Akdeniz’in doğusunda ve Adriyatik’teki araştırmalar yetersizdir. Tür, Akdeniz genelinde önemli ölçüde azalmaktadır.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Rattus türleri gibi üreme başarısını etkileyen yabancı memeliler, yasadışı avcılık, yumurta ve/veya yavru alımı, hedef dışı av olarak yakalanma nedeniyle ölümler (paraketalar), kolonilere yakın yapılaşmalar, rahatsız edilme ve muhtemelen denizlerdeki petrol sızıntısı ve kimyasal kirlilik.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 1- Yabancı Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979). Balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği (1626/94 (EC) 1994).

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Popülasyondaki azalmayı durdurmak ve sağlıklı kolonileri sürdürmek.

Önerilen Eylemler

- Özellikle doğu Akdeniz’deki kolonileri destekleyecek kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması. Türe sıkı koruma statüsü verilmesi.
- Yumurta ve yavru alımı dahil kolonilere yönelik her türlü rahatsızlığın yasaklanması
- Rahatsız edilme tehdidine karşı kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin bulunduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyıdaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Denizdeki petrol sızıntılarının ve kimyasal kirliliğin önlenmesi

© H. AZAFZAF

“Yelkovanlar açık denizde sürekli uçmaya uyum sağlamış okyanus kuşlarıdır ancak bacakları vücutlarının daha gerisinde olduğundan karada yürümek için donanımları yetersizdir.”

- Popülasyonlardaki civa ve klorlu hidrokarbon düzeylerinin izlenmesi
- Üreme alanlarının korunması ve özellikle avcı türler olmak üzere yabancı türlerin sıkı bir şekilde kontrol edilmesi için yönetim projelerinin geliştirilmesi ve uygulanması
- Tür için denizdeki önemli alanların belirlenmesi
- Özellikle balıkçı ağlarına yakalanmaktan kaynaklanan deniz ölümlerini azaltmak için eylem planı geliştirilmesi

© D. CEBRIAN

Yelkovan

Puffinus yelkouan

Mevcut durum

Akdeniz'e endemik olan yelkovan kuşunun iki alttürüne yakın geçmişte özel statü verilmiştir ve artık iki ayrı tür olarak kabul edilmektedir: Balear yelkovanı *Puffinus mauretanicus** ve yelkovan *Puffinus yelkouan*. Bu iki tür, Protokolde tek tür olarak yer aldığı için aşağıda da birlikte ele alınmışlardır. Balear yelkovanı, Balear adalarında ürerken yelkovan Tiran, Adriyatik ve Ege denizlerinde ürer. Her iki tür de kayalık adalarda ve adacıklarda üreyen açık deniz kuşlarıdır. Balear yelkovanının popülasyonu 1.750 çift civarında tahmin edilmektedir (İspanyol Balear yelkovanı çalışma grubunun 2002 rakamları). Yelkovanın popülasyonu ise 16.500 çiftten daha azdır. Bazı çiftler Kuzey Afrika kıyası boyunca üreyebilir.

- * 3 nesilde ciddi yok olma riski taşıdığı için Balear yelkovanı Birdlife International tarafından kritik düzeyde tehdit altında olarak sınıflandırılmaktadır. (mevcut yıllık azalış %7'den fazladır.)

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Besin kaynaklarının azlığı, üreme kolonilerindeki koruma yetersizliği, sıçanlar (*Rattus sp.*), gümüş martılar ve muhtemelen evcil kediler tarafından avlanma, rahatsız edilme, besin olarak toplanma (en azından 1970'lere kadar), hedef dışı av olarak yakalanma nedeniyle ölümler (balık ağları) ve muhtemelen petrol sızıntısı ve kimyasal kirlilik.

“Yelkovanlar yürümekte öyle güçlük çekerler ki karasal avcılardan korunmak için çoğunlukla geceleri karaya gelirler. Hayalet sesini andıran, ürkütücü, yüksek sesli bir gece ötüşleri vardır.”

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979), balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği (1626/94 (EC) 1994).

Mevcut Eylem Planları

Baleaer yelkovanı *Puffinus mauretanicus* için Avrupa tür eylem planı Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanmıştır (son taslak Aralık 1999).

Puffinus mauretanicus'un korunması için ulusal bir eylem planı 1999 yılında İspanya hükümeti tarafından kabul edilmiştir. Türün statüsünü belirlemek ve koruma faaliyetleri önermek için İspanya'da resmi çalışma grubu (Çevre Bakanlığı) vardır.

Eylem Planı Amaçları ve Hedefi

İki türün de azalmasını durdurmak, sayılarını eski statülerine ulaşacak şekilde iyileştirmek, biyolojileri hakkındaki bilgiyi arttırmak.

Önerilen eylemler

- Kolonileri destekleyen kritik habitatların bulunması ve haritalanması
- İki türe de sıkı koruma statüsü verilmesi
- Yumurta ve yavru alımı dahil üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Türün ve koruyucu kolonilerin popülasyon dinamiklerinin izlenmesi
- Yabancı memelilerden etkilenen kolonilerde sıçanların kontrol edilmesi, hatta mümkünse yok edilmesi ve üreme kolonilerinde daha fazla karasal, yabancı memelinin engellenmesi
- Üreme alanlarının korunmasının sağlanması ve üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyıdaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Türün korunmasını dikkate alan uygun balıkçılık uygulamalarının teşvik edilmesi
- Denizdeki petrol sızıntılarının ve kimyasal kirliliğin önlenmesi
- Koloni gözlemlerinin ve türün koruma biyolojisi üzerine araştırmaların yapılması

- Tür için denizdeki önemli alanların belirlenmesi
- Özellikle balıkçı ağlarına yakalanmaktan kaynaklanan deniz ölümlerini azaltmak için eylem planı geliştirilmesi

Avrupa Fırtınakuşu

Hydrobates pelagicus

Mevcut durum

Adacıklarda ve kıyı boyundaki mağaralarda çoğunlukla küçükten çok büyüğe kadar çeşitli büyüklükte koloniler halinde üreyen açık deniz kuşlarıdır. *Melitensis* alttürü Akdeniz'e endemiktir. Önemli üreme kolonileri Malta, Sardunya ve Sicilya adalarında bulunur. Adriyatik ve doğu Akdeniz için üreme araştırmaları tamamen eksiktir. Sayılarında genel bir azalma kaydedilmiştir.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Habitat kaybı; rahatsız edilme; *Rattus* türleri ve gümüş martı *Larus cachinnans* tarafından avlanma; muhtemelen denizdeki petrol sızıntısı ve kimyasal kirlilik.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979),

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği (1626/94 (EC), 1994).

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefleri

Popülasyondaki azalmayı durdurmak ve sağlıklı kolonileri sürdürmek.

Önerilen eylemler

- Kolonileri destekleyen kritik habitatların bulunması ve haritalanması
- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Tehdit altındaki kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması

"Fırtınakuşları denize öyle yakın uçarlar ki eski denizciler genellikle onların denizin üzerinde yürüdüklerini söylemiş."

© A. AUDEVARD

- Habitat kaybına ve başta memeliler ile gümüş martı *Larus cachinnans* olmak üzere istilacı türlerin gelmesine ve/veya yayılmasına yol açabilecek faaliyetlerin ve süreçlerin planlanması, düzenlenmesi ve yönetilmesi
- İstilacı türlerin kontrol edilmesi ve/veya yok edilmesi
- Denizdeki petrol sızıntılarının ve kimyasal kirliliğin önlenmesi
- Tür için denizdeki önemli alanların belirlenmesi

Tepeli Karabatak

Phalacrocorax aristotelis

Mevcut durum

Tepeli karabatağın Akdeniz alttörü *Phalacrocorax aristotelis desmarestii* endemik bir alttürdür ve batı Akdeniz (Balearic adaları, Korsika ve Sardunya adalarında), Adriyatik denizi, Ege denizi ve Karadeniz'de kıyı boyunca kayalık adalarda ve adacıklarda ürer. Akdeniz popülasyonu 10.000 çiftten daha azdır.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

İnsanlar tarafından rahatsız edilme; petrol kirliliği; habitat kaybı, ağlara takılarak ölme; kolonilere ve tüy değişim alanlarına yakın yerlerde gırgır ve parkete ile balıkçılık.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979) (79/409/EEC/1979), balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği (1626/94 (EC) 1994).

Mevcut Eylem Planları

Akdeniz alttörü *Phalacrocorax aristotelis desmarestii* için tür eylem planı, Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanmıştır. (son taslak Aralık 1999)

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Akdeniz popülasyonlarının hayatta kalmasını sağlamak.

"Tepeli karabatak, Kuzey Avrupalı karabatağın Akdenizli küçük erkek kardeşidir ve balıkçılığa ve balık çiftliklerine daha az zarar verir."

© H. AZAFZAF

Önerilen Eylemler

- Kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması
- Türü sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Popülasyonların izlenmesi
- Türün ürediği yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması ve üreme alanlarını çevreleyen denizi de kapsayan tampon bölgeler oluşturulmasının teşvik edilmesi
- Bilinen kolonilerin yakınındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyıda faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Besin stoklarında ve ulaşılabilirliğinde yaşanacak olumsuzlukları ve ağlara takılma nedeniyle ölümleri engellemek için balıkçılık politikalarına etki edecek önlemler alınması
- Denizdeki petrol sızıntılarının ve kimyasal kirliliğin önlenmesi
- Tür için önemli deniz alanlarının belirlenmesi

Küçük Karabatak

Phalacrocorax pygmeus

Mevcut durum

Küresel olarak nesli tehlike altındaki bu türün Akdeniz'de üreyen popülasyonları büyük ölçüde Arnavutluk, Sırbistan, Yunanistan ve Türkiye'de bulunur. Ayrıca İsrail ve İtalya'da da birkaç çift ürer. Ovalardaki tatlısu ve tuzcul habitatlarla sınırlıdır, kışın kıyı lagünlerinde, deltalarda, nehirlerde ve su kıyısındaki ormanlarda sık sık görülür. Akdeniz ülkelerindeki popülasyonun tamamı muhtemelen 2.500 çiftten daha azdır.

Kayba ve azalmaya yol açan mevcut etkenler

Sulakalan habitatlarının bozulması ya da yok olması; rahatsız edilme ve avlanma; üreme kolonilerinin tahrip edilmesi.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

"Küresel olarak tehdit altında olan küçük karabatak denizden daha çok deltalardaki geniş sazlıkları ve kıyı lagünlerini yaşam alanı olarak seçen bir türdür."

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (B Kolonu, 1. Kategori).

Mevcut Eylem Planları

Küçük Karabatak için eylem planı Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanmıştır.

Eylem Planı Amaçları ve Hedefi

Son zamanlarda, türün popülasyon büyüklüğünde ve dağılımında yaşanan artışı korumak.

Önerilen Eylemler

- Özellikle avlanma, rahatsız edilme ve yapılaşmaya karşı türe ve yaşam alanına sıkı bir koruma sağlanması
- Türün ihtiyaçlarını karşılamak için kışlama ve üreme alanlarının yönetilmesi
- Üreme ve kışlama popülasyonlarının izlenmesi
- Üreme alanlarında su seviyesinin ve kalitesinin izlenmesi
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Beslenme ve dağılım ekolojisinin araştırılması
- Avcılara yönelik eğitim kampanyaları geliştirilmesi
- Tür tarafından kullanılan bozulmuş habitatların iyileştirilmesi

Ak Pelikan

Pelecanus onocrotalus

Mevcut durum

Akdeniz'de Yunanistan ve Türkiye'de ürer. Son 30 yılda sayıları azalmıştır. Memeli avcılardan korunmak için geniş sazlıkların içinde yere, çıplak toprağa ya da anakaradan izole kayalık adalara yuva yapar.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Habitat kaybı ve bozulması; balık stoklarının azalması; eziyet ve rahatsız edilme; kirlilik, su baskınları; hastalık; elektrik tellerine çarpma.

“Öykülerde ve popüler kültürde de tanınan ve dünyada en çok dikkat çeken kuşlardan biri olan ak pelikan Akdeniz Avrupası'nda hââ üremektedir ve Doğu Afrika'daki büyük göllerde kışlamak üzere Nil Vadisi'ne göç eder.”

© TOUR DU VALAT

© T. BINO

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

A Sınıfı- Koruma ve Doğal Kaynaklara İlişkin Afrika Sözleşmesi Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 1 (Pal. 1)- 2 (Batı Pal.) Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu, Kategori 1a/3c).

Mevcut Eylem Planları

Yok.

Eylem Planı Amaçları ve Hedefi

Akdeniz'de üreyen popülasyonlardaki azalmayı tersine çevirmek.

Önerilen eylemler

- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine ve yaşamalarına yönelik her türlü rahatsızlığı engellenmesi
- Üreme kolonilerini izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerini olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Habitatları etkileyen ve/veya bölen, kirlüten ve balık stoklarının aşırı kullanımına yol açan altyapı gelişmelerinin ve kıyıda faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Yerel balıkçılara yönelik eğitim kampanyaları düzenlenmesi
- Tür tarafından kullanılan, bozulmuş sulakalanların iyileştirilmesi
- Beslenme alanlarının yakınlarında yapay üreme alanları oluşturulması

Tepeli Pelikan

Pelecanus crispus

Mevcut durum

Küresel ölçekte tehdit altında ve hassas bir türdür. Başta Amavutluk, Yunanistan ve Türkiye olmak üzere Akdeniz'de küçük popülasyonlar (toplamda 1.000 çift) ürer. Kıyısız ve iç sulakalanlarda, memelilerden korunmak için yüzen saz adalarında ya da anakaradan izole çıplak adalarda ürer. 3.000 bireye kadar Amavutluk, Yunanistan, Suriye ve Türkiye'de kuşlar.

“Ak pelikandan çok daha nadir olan ve Dalmaçya menşeli olduğu tahmin edilen Tepeli Pelikan elverişsiz bir koruma statüsüne sahip olup küresel ölçekte tehdit altındadır.”

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Üremeye elverişli alanlarda keskin bir düşüşe yol açan sulakalan kurutmaları; elektrik tellerine çarpma; ticari balıkçılığa zarar verdiği için öldürülme.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

A Sınıfı- Koruma ve Doğal Kaynaklara İlişkin Afrika Sözleşmesi (1968).

Ek2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979). Ek 1 - 2 Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (1973).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu, Kategori 1a/1c).

Mevcut eylem planları

Tepeli pelikan için eylem planı Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanmıştır (Nisan 1996).

Avrupa'da küresel ölçekte tehlike altındaki türler için eylem planları. Avrupa Konseyi-Birdlife International-Avrupa Birliği Life-Nature (1996).

Hırvatistan Ornitoloji Enstitüsü önderliğinde hazırlanan tepeli pelikanın Hırvatistan'a yeniden salınması için ulusal eylem planı.

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Azalmayı önlemek ve popülasyon büyüklüğünü güvende olduğu kabul edilecek seviyeye kadar arttırmak.

Önerilen eylemler

- Kışladığı ve ürediği ülkelerin hepsinde türe ve yaşam alanlarına yönelik sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerinin çevresinde tampon koruma bölgeleri oluşturulması
- Üreme kolonilerine yönelik her tür rahatsızlığın engellenmesi
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi

© H. AZAFZAF

"Bir renk senfonisi olan flamingo, acı ve tuzlu sulardaki küçük kabukluları süzmeye yarayan sıra dışı bir gagaya sahiptir."

- Türün var olduğu tüm sulakalanların gerekliyse iyileştirilmesi ya da sürdürülebilir şekilde yönetilmesi
- Elektrik tellerinin kalın kablolarla değiştirilmesi ya da yer altına alınması
- Üreme ve kışlama popülasyonlarının sürekli izlenmesi
- Yerel balıkçılarla avcılara ve karar vericilere yönelik eğitim kampanyaları geliştirilmesi

Flamingo

Phoenicopterus ruber

Mevcut durum

Akdeniz'de başta İspanya, Fransa ve Türkiye ve aynı zamanda İtalya'da uygun sulaklanlarda belirli yerlerde ürer. Üreme kolonilerini insan kaynaklı rahatsızlıklardan uzakta ve karasal avcılardan güvende olan yerlerde kurar. Bir mevsimden diğerine dalgalanan sayılarla üretmesi düzensizdir. Yunanistan ve Kıbrıs'ta da önemli sayılarda görülür ancak üremez. Akdeniz popülasyonunun Asya popülasyonlarından ayrı olduğu sanılmakla beraber minimum düzeyde karışmakta ve Libya ile Mısır'da örtüşmektedirler.

Kayba ve azalmaya neden olan mevcut etkenler

Kentsel gelişmelere; turizm gelişmeleri nedeniyle yaşam alanı kaybı; rahatsız edilme; avlanma.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

A Sınıfı- Koruma ve Doğal Kaynaklara İlişkin Afrika Sözleşmesi (1968)

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (B Kolonu, Kategori 2a).

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Sağlıklı üreyen kolonileri sürdürmek

Önerilen eylemler

- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Üreme kolonilerinin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Türün geçmişte ürettiği bilinen sulakalanların iyileştirilmesi

Balık Kartalı

Pandion haliaetus

Mevcut durum

Birçok bölgede hassas olan kozmopolit bir türdür. Son 15 yılda, 70 çiftten daha azının Akdeniz'de (Balear adaları, Korsika, Fas ve Cezayir) düzenli olarak ürettiği bilinmektedir. İbiza, Sicilya, Sardunya gibi diğer adalardaki bazı küçük yerel popülasyonlar yok olmuştur.

Kayba ya da azalmaya neden olan etkenler

Turizmle ilgili olarak üreme alanlarında yaşam alanı tahribatı ve rahatsız edilme. Bazı ölümler yasadışı avlanma ve elektrik çarpmasından da kaynaklanmaktadır.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

B Sınıfı- Koruma ve Doğal Kaynaklara İlişkin Afrika Sözleşmesi (1968).

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Akdeniz'de üreyen popülasyonlardaki azalmayı tersine çevirmek.

Balık kartalı, yüksekten suya dalarak avını ayaklarıyla yakalayan, balıkla beslenen kozmopolit bir yırtıcıdır. Avrupa'nın kuzeyinde ve Amerika'da yuvalanır ama küçük bir popülasyon hala Akdeniz'in sarp kayalıklarında yuvalanır.

© H. AZAFZAF

“Oldukça özelleşmiş küçük bir yırtıcı olan ada doğanı, Akdeniz’in sarp kayalıklarında yuvalarını ve yavrularını, Afrika’daki kışlama alanlarına doğru Akdeniz üzerinden göç eden küçük ötücülerle besleyebilmek için üremesini yaz sonuna kadar erteler.”

Önerilen eylemler

- Geriye kalan üreyen çiftleri destekleyen kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması
- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Habitat tahribinin, rahatsız etmenin, türün ticaretinin ve toplanmasının yasaklanması
- Habitatların korunması ve iyileştirilmesi için alan bazı ölçülerin kullanılması
- Ürediği yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Türün azalma sebeplerini araştırılması

Ada Doğanı

Falco eleonora

Mevcut durum

Anakara kıyısı boyunca ya da ıssız, kayalık adalarda koloni halinde ürer. Toplam dünya popülasyonu 6.200 çift olarak tahmin edilmektedir ancak kapsamlı bir sayım yapılmamıştır. Bu popülasyonun neredeyse tamamı kayalık Akdeniz adalarında ürer. Ege adaları ve Hırvatistan popülasyonunun %70’ini barındırır ancak diğer önemli koloniler de İspanya, İtalya ve Tunus’tadır.

Kayba ya da azalmaya neden olan etkenler

Kedi ve sıçan predasyonu, kolonilerde insan kaynaklı rahatsızlıklar, habitat bozulmaları; yavru ve yumurta alımı; zararlılarla kontrol yöntemleri nedeniyle kazara zehirlenme.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

B Sınıfı- Koruma ve Doğal Kaynaklara İlişkin Afrika Sözleşmesi (1968)

Ek 2- Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 1- Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (1973).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Mevcut Eylem Planları

Ada doğanı *Falco eleonora* için uluslararası tür eylem planı Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanmıştır (son taslak Aralık 1999).

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Başta ıssız adalar olmak üzere üreme alanlarını koruyarak kolonileri 1999'daki seviyede tutmak.

Önerilen eylemler

- Türe sıkı bir koruma statüsü verilmesi
- Yumurta ve yavru alımı dahil üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Tehdit altındaki kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- İstilacı türlerin kontrol ve/veya yok edilmesi
- Doğu Akdeniz ülkelerinde üreme araştırmaları yapılması
- Bilinçlendirme kampanyaları ve çiftçilerle işbirliği yaparak zehirlenmenin önlenmesi

İnce gagalı Kervançulluğu

Numenius tenuirostris

Mevcut durum

Küresel ölçekte tehlike altındadır. Bir zamanlar Akdeniz'de yaygın olarak tanımlanan ince gagalı kervançulluğu şimdi Batı Palearktik'teki en nadir ve en az bilinen türlerden biridir. Doğu ve güney Avrupa üzerinden Sibirya'dan Kuzey Afrika'ya göç eder. Geçit yaptığı yerlerde tuzlu bataklıklardan, acı lagünlere, kuru balık havuzlarından bozkır ve tatlısu bataklıklarına kadar çok çeşitli habitatlarda görülür.

Kayba ve azalmaya neden olan etkenler

Kışladığı ve geçit yaptığı alanlarda habitat kaybı. Diğer etkenler bilinmiyor.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (1973).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979). Akdeniz'de balıkçılık

" İnce gagalı kervançulluğunun yuvası sadece bir kez bulunmuştur (Rusya'da, Ekim Devriminden önce!); dolayısıyla 100 bireyden daha az olduğu tahmin edilen dünya popülasyonu ile dünyanın en nadir kuşlarından biridir."

kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

Bonn Şözleşmesi hükmünde ince gagalı kervançulluğunu korumaya yönelik önlemlere dair mutabakat belgesi (CMS) (1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (B Kolonu, Kategori 1a/1b/1c).

Mevcut Eylem Planları

Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanan ince gagalı kervançulluğu uluslararası eylem planı (Şubat 1996).

Avrupa Eylem Planlarında küresel ölçekte tehlike altındaki türler. Avrupa Konseyi-Birdlife International- AB Life-Nature (1996)

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Akdeniz'de güvenli geçit ve kışlama alanları sağlamak.

Önerilen eylemler

- Türe ve benzer türlere, geçit yaparken ya da kışlama döneminde görüldüğü yerlerde sıkı koruma statüsü verilmesi
- Kışlama alanlarının izlenmesi ve korunması
- Tüm geçit ve kışlama alanlarının uygun şekilde korunması ve yönetimi
- Bilinen kışlama alanlarının yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Türün tanımlanması konusunda bekçilerin, ornitologların ve avcılarının eğitilmesi
- Türün kritik düzeyde tehlike altında olduğunun politikacılar, karar vericiler ve avcılar tarafından anlaşılması için kamuoyu bilincinin artırılması
- Henüz yapmayan ülkelerin AEWA sözleşmesini onaylanması

Ada Martısı

Larus audouinii

Mevcut durum

Akdeniz'e endemik bir türdür. Üreyen popülasyonun büyük bölümü batı Akdeniz'de İspanya ve Korsika kıyıları ile adalarındadır. Diğer koloniler Yunanistan, Türkiye, Tunus ve Sardunya adası gibi Akdeniz'in diğer yerlerindedir. 1970'lerde yok olmak üzereyken koruma önlemlerinin daha iyi uygulanması sayesinde üreyen popülasyonun artması sağlanmıştır.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Üreme alanlarındaki habitat değişiklikleri; balıkçılık uygulamalarındaki değişiklikler ve özellikle gümüş martı *Larus cachinnans* ile rekabet; yumurta toplama ve insan kaynaklı rahatsızlık ve öldürmeler. Besin kaynaklarının azalması, kimyasal kirlilik ve petrol sızıntıları gibi tehditlerin önemi ve sınırlayıcı etkenler tam olarak anlaşılamamıştır.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 1-2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu, Kategori 1a/3a).

Mevcut Eylem Planları

Avrupa Komisyonu adına Birdlife International tarafından hazırlanan ada martısı *Larus audouinii* Uluslararası Eylem Planı (Mart 1996).

Avrupa Eylem Planlarında küresel ölçekte tehlike altındaki türler. Avrupa Konseyi- Birdlife International- AB Life-Nature (1996).

Lübnan'daki Palm Adası Doğa Rezervinin Devlet Komitesi tarafından ada martısının *Larus audouinii* durumunun iyileştirilmesi için hazırlanan eylem planı.

Ada martısının *Larus audouinii* durumunu gözden geçirmek ve koruma eylemleri önermek için İspanya Resmi Çalışma Grubu (Çevre Bakanlığı).

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Üreyen sağlıklı popülasyonu sürdürmek ve koloni sayısını arttırmak.

Önerilen eylemler

- Özellikle Doğu Akdeniz'de olmak üzere kolonileri destekleyen kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması
- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi

" Ada martısı, zamanının büyük bölümünü denizde geçirip karaya sadece Akdeniz'deki az sayıda adada yuvalamak için gelen yani gerçekten açık deniz martısı olan birkaç türden birdir."

© T. GAULTIER

- Yumurta ve yavru alımı dahil üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Tehdit altındaki kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyıda faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Kolonilerdeki istilacı rekabetçi türlerin ve karasal memelilerin kontrol edilmesi veya yok edilmesi
- Denizlerdeki kimyasal kirliliğin ve petrol sızıntılarının kontrol edilmesi
- Tür için önemli deniz alanlarının belirlenmesi
- Başta ağlara takılmadan kaynaklananlar olmak üzere denizdeki ölümlerin azaltılması için eylem planı hazırlanması

Tepeli Sumru

Sterna bengalensis

© A. AUDEVARD

Mevcut durum

Akdeniz'de, *Sterna bengalensis emigrata* endemik alttürünün, küçük yerel bir popülasyonu (üreyen popülasyon büyüklüğü kesin olarak bilinmemektedir ama muhtemelen 4.000 çiftten azdır.) Libya açıklarındaki adalarda ürer. Fransa, Yunanistan, İtalya ve İspanya'da da tek tük üreme kaydı vardır.

Kayba ya da azalmaya yol açan mevcut etkenler

Zaman zaman balıkçılar tarafından rahatsız edilme; muhtemelen gümüş martı predasyonu ve petrol kirliliği ile toksik kimyasallar.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- (Afrika popülasyonları) Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu, Kategori 1/c).

“Ornitologlar tarafından çok az bilinen, gizemli bir tür olan tepeli sumrunun Akdeniz popülasyonunun %95'inden fazlası Libya'nın iki adasında yuvalanır ve Batı Afrika kıyılarında kışlamak üzere buraları terk ettiği sanılır.”

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Sağlıklı bir popülasyonun sürdürülmesi ve olasılıkla popülasyon artışı.

Önerilen eylemler

- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Yumurta ve yavru alımı dâhil üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Rahatsız edilme tehdidi altındaki kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması ve bilimsel amaçlar dışında bilinen alanlara ulaşımın yasaklanması
- Yerel balıkçılığın üreme başarısı üzerindeki etkilerinin araştırılması
- Denizde petrol sızıntılarının ve kimyasal kirliliğin engellenmesi
- Popülasyon büyüklüğünün ve eğiliminin saptanması

Kara Gagalı Sumru

Sterna sandvicensis

Mevcut durum

Akdeniz'de muhtemelen 3.000 çiftten daha küçük bir popülasyon çoğunlukla nehir deltalarındaki kumsallarda ve tuzlalarda yuvalanır. Aynı zamanda diğer yerlerden de kışlamak için Akdeniz'e gelir.

Kayba ya da azalmaya yarayan mevcut etkenler

Kıyasal gelişmeler; insan ve hayvan kaynaklı rahatsız edilmeler; predasyon.

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu Kategori 3a/3c).

Mevcut Eylem Planları

Yok

© A. AUDEVARD

"Kara gagalı sumru *Sterna sandvicensis* (ötüşünden dolayı Fransızca'da bu ismi almıştır) ilk kez İngiltere'nin Sandwich kasabasında tanımlanmıştır ve İngilizce ve bilimsel adını bu kasabadan alır (Bu türle adını paylaşan sandviçi bulan kişi de Earl Sandwich'tir.)"

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Sağlıklı üreme kolonilerini sürdürmek

Önerilen eylemler

- Özellikle üreme araştırmalarının eksik olduğu Doğu Akdeniz'de kolonileri destekleyen kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması
- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine yönelik her tür rahatsızlığın engellenmesi
- Rahatsız edilme tehdidi altındaki kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Türün ürediği sulakalanların iyileştirilmesi

Küçük Sumru

Sterna albifrons

Mevcut durum

Asıl büyüklüğü bilinmemekle beraber Akdeniz popülasyonu büyük ölçüde güney kıyılarında ve batı havzada bulunur. Doğu Adriyatik ve doğu Akdeniz ülkeleriyle ilgili sayısal veriler eksiktir. Nehirler, deltalar, haliçler, lagünler ve tuzalarda ürer.

Kayba ya da azalmaya yol açan etkenler

Habitat kaybı, rahatsız edilme, predasyon ve kolonilerin tahrip edilmesi

Uluslararası hukuki belgeler çerçevesinde durumu

Ek 2- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (1979).

Ek 2- Yaban Hayvanların Göçmen Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1979).

Ek 1- Yabani Kuşların Korunmasına Yönelik Avrupa Birliği Direktifi (79/409/EEC/1979).

Akdeniz'de balıkçılık kaynaklarının korunmasına yönelik bazı teknik ölçüler ortaya koyan Avrupa Birliği Yönetmeliği Mevcut Eylem Planları (1626/94 (EC) 1994).

AEWA Eylem Planında listelenmiştir (A Kolonu, Kategori 3/a).

© H. AZAFZAF

"Allenin en küçük üyesi olan küçük sumru Akdeniz kumsallarında yuvalanır ve hâlâ yaygın olmasına rağmen turistlerden kaynaklanan rahatsızlıklara dayanmakta zorlanmaktadır."

Mevcut Eylem Planları

Yok

Eylem Planı amaçları ve hedefi

Sağlıklı üreme kolonilerini sürdürmek

Önerilen Eylemler

- Özellikle sayısal verilerin eksik olduğu doğu Adriyatik ve doğu Akdeniz olmak üzere kolonileri destekleyen kritik habitatların keşfedilmesi ve haritalanması
- Türe sıkı koruma statüsü verilmesi
- Üreme kolonilerine yönelik her türlü rahatsızlığın engellenmesi
- Rahatsız edilme tehdidi altındaki tüm kolonilerin izlenmesi ve korunması
- Üreme kolonilerinin olduğu yerlerde Özel Koruma Alanları oluşturulması
- Bilinen kolonilerin yakınlarındaki altyapı gelişmelerinin ve kıyadaki faaliyetlerin planlanması, düzenlenmesi ve/veya yönetilmesi
- Popülasyon büyüklüğünün ve eğiliminin saptanması
- Türün ürettiği bilinen sulakalanların iyileştirilmesi

TÜRLERİN TANITIMI

“Kuşlar doğal hayatın en popüler yönleri arasındadır. Milyonlarca kuş sever ve ekoturist kuş gözlemekten keyif alır.”

KÜRESEL ÖLÇEKTE TEHLİKE ALTINDAKİ TÜRLER

1. Tepeli Pelikan *Pelecanus crispus*

Sarmatic (Balkanların doğusu ve Rusyanın Avrupa kıtasındaki güney bölgesi) bölgedeki ülkelerde (özellikle Akdeniz ve Karadeniz'de) üreyip sadece büyük sulakalanlarda görülen türün popülasyonunun bir kısmı Akdeniz'de kışlar. Başlıca üreme alanları (Arnavutluk, Yunanistan ve Türkiye) ve yuvalama alanları (Arnavutluk, Yunanistan, Suriye ve Türkiye) nispeten iyi bilinmektedir. Türün durumunu sürdürmek için yuvalama ve kışlama alanlarının yönetiminin ve korunmasının iyileştirilmesi gerekmektedir.

2. Küçük Karabatak *Phalacrocorax pygmaeus*

Sulakalanlarda görülen bir diğer Sarmatic tür olan küçük karabatağın sayısında son yıllarda iyileşme olduğunu gösteren belirtiler vardır ve üreme alanının batısına doğru yayılmaktadır. Eylem Planında, üreyen popülasyon 2.500 çift olarak tahmin edilmektedir; diğer koloniler Ortadoğu'dadır. Başlıca yuvalama ve kışlama alanları (Arnavutluk, Sırbistan, Yunanistan ve Türkiye; ayrıca İsrail ve İtalya'da da birkaç çift) nispeten iyi bilinmektedir.

3. İnce gagalı Kervançulluğu *Numenius tenuirostris*

Muhtemelen 100 bireyi aşmayan sayısıyla gezegenin en nadir türlerinden biridir. Yuvası sadece bir kez, 1917'de, batı Sibirya'da bulunmuştur. Karadeniz üzerinden doğu-batı göçü yaparak özellikle Yunanistan, İtalya ve İspanya olmak üzere Akdeniz kıyılarındaki kışlama alanlarına gelir. Kervançulluğuna son derece benzediği için tanımlamak zordur. Türün korunması için alınan uluslararası tedbirler arasında göçmen türlerle ilgili sözleşmenin altında hazırlanmış olan anlaşmadan bahsetmek gerekir.

ADA VE SARP KAYALIK TÜRLERİ

Burada iki grup ele alınmaktadır. Bir yanda, sadece üreme döneminde karaya gelen, açık deniz kuşları vardır ki bu türler yılın büyük bölümünü denizde geçirirler ve denizde yaşamaya mükemmel bir şekilde uyum sağlamışlardır. Ayakları çok geride olduğu için karada yürümekte zorlanırlar. Karasal avcılardan kaçınmak için çoğunlukla geceleri karaya gelirler. Diğer yanda ise kayalıklarda ve yarlarda üreyen 2 tür yırtıcı vardır ki bu türler kışı Sahra'nın güneyinde geçirirler.

1. Boz Yelkovan *Calonectris diomedea*

Yelkovanlar minyatür albatroslara benzerler. Boz yelkovan normal olarak büyük koloniler halinde küçük, kayalık adacıklarda ürer. Bu kolonilerin bazıları iyi bilinmektedir ancak doğu Akdeniz ve Adriyatik'tekiler daha az bilinir. Akdeniz'de *C. d. diomedea* endemik alttürü vardır; diğer alttür Atlantik'te bulunur. Yabancı Kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi (1979) Ek 1'de listelenmiştir.

Üreme döneminde yuvalayan kolonilerin avlanmaya (insan ya da hayvan kaynaklı) karşı korunması gereklidir. Üreme dönemi dışında ise yoğun açık deniz balıkçılığı sırasında hedef dışı av olarak yakalanma nedeniyle görülen denizdeki ölümler engellenmelidir.

2. Yelkovan *Puffinus yelkouan*

Bir önceki türle yakından ilgili olan yelkovanın artık iki türden oluştuğu düşünülmektedir: Balear yelkovanı *P. yelkouan* ve yelkovan *P. mauretanicus*. İspanya resmi çalışma grubu, ciddi şekilde tehlike altında olduğu bilinen Balear yelkovanı ile ilgili koruma tedbirleri önermek için bir araştırma yürütmektedir. Balear yelkovanı için bir eylem planı Avrupa Birliği adına Birdlife International tarafından *şimdiden* hazırlanmıştır ve ulusal bir eylem planı da İspanya Hükümeti tarafından kabul edilmiştir. Her durumda, iki takson farklı dağılımlara sahiptir ve her biri için koruma önlemleri çok benzerdir.

3. Fırtınakuşu *Hydrobatés pelagicus*

Bilimsel adının anımsattığı gibi açık deniz kuşlarının üçüncüsüdür ve önceki iki tür gibi üreme döneminde kayalık adacıklardaki kolonilerinde gececildir. Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir. *H. p. melitensis* alttürü Akdeniz'e endemiktir; diğer alttür Atlantik'te ürer. Malta, Sardunya ve Sicilya'daki koloniler iyi bilinmektedir ancak doğu Akdeniz'dekilerle ilgili bilgi boşluğu vardır. Türün karşı karşıya olduğu sorunlar önceki iki türünkilerle çok benzerdir.

4. Tepeli Karabatak *Phalacrocorax aristotelis*

Akdeniz'de endemik alttürü *P. a. desmarestii* tarafından temsil edilen ve kışın kuzeyden gelen yakın akrabası göçmen karabatağın küçüğü olan tepeli karabatak balıkçılar tarafından her ne kadar az sevilse de iyi bilinir. Tepeli karabatak yıl boyu Akdeniz sularında kalır ve kıyı boyunca ve kayalık adacıklarda yuvalar; diğer alttür Atlantik'te görülür. Batı Akdeniz ve Adriyatik'te üreyen kolonileri çok az bilinmektedir ve kış dağılımı hakkında da çok az bilgi vardır (açık denizlerde?).

5. Balık Kartalı *Pandion haliaetus*

Balık kartalı, balıkla beslenen, kozmopolitan bir yırtıcı olup popülasyonunun çoğu eski ve yeni dünyanın kuzeyinde ürer ve Sahra'nın güneyi, güney Asya ve güney Amerika'daki kışlama alanlarına göç eder. Ancak olağandışı bir şekilde Akdeniz kıyılarında ve adalarında üreyen küçük bir popülasyon da vardır ve hatta birkaç birey kışlar. Mevcut eylem planı daha çok bu yuvalayan kuşlarla ilgilidir. Balear adalarında, Korsika, Fas ve Cezayir'de, yaklaşık 70 çiftin ürettiği tahmin edilmektedir. Çoğunlukla son derece güzel olan yuvalama alanları turistler tarafından rahatsız edilme tehdidi altındadır. Yabani kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir.

6. Ada Doğanı *Falco eleonora*

Ada doğanı, deniz ortamına çok özel bir şekilde uyum sağlamış olan bir yırtıcıdır. Tüm popülasyonu Akdeniz kıyılarında ve adalarında yuvalanır. Yavrularını, daha kuzeydeki üreme mevsimlerinin sonunda Akdeniz'e ulaşan küçük göçmen ötücüleri yakalayıp besler. Öyle görünüyor ki bu doğanın tüm popülasyonu Madagaskar'da kışlamaktadır! Kolonileri Hırvatistan ve Ege adalarında yoğunlaşmıştır ancak İspanya, İtalya (özellikle Sardunya'da) ve kuzey Afrika'da da başka koloniler vardır. Yabani kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir.

7. Ada Martısı *Larus audouini*

Üreme dönemi dışında açık denizde yaşamayı benimsemiş Akdeniz'deki birkaç martı türünden biridir. Tüm üreme kolonilerinin yer aldığı Akdeniz'e endemik bir türdür ancak kışlama alanları çok az bilinir. Kolonileri kayalık adacıklardadır ve buralarda alınan koruma önlemleri sayesinde son yıllarda türün durumu iyileşmiştir. Yabani kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir.

KIYISAL SULAKALANLARDAKİ TÜRLER

Üçüncü grup, lagünler, kumsallar ve Akdeniz'deki birkaç gelgit alanı olmak üzere kıyusal sulakalanları tercih eden beş türü kapsar.

1. Ak Pelikan *Pelecanus onocrotalus*

Tepeli pelikan gibi özellikle Yunanistan ve Türkiye'deki büyük sulakalanlarda koloniler halinde ürer. Akdeniz'de yuvalanan ve sayısında önemli düşüş kaydedilen popülasyonun çoğunluğu Sahra'nın güneyinde kışlamak için göç ederken Nil'i takip eder; diğer popülasyonlar Asya ve Afrika'da ürer. Evrensel olarak tanınan ve birçok toplumun kültüründe muteber bir yere sahip olan ak pelikan için yuva kolonilerinin ve beslenme alanlarının korunması özellikle önemlidir.

2. Flamingo *Phoenicopterus ruber*

Flamingo, Akdeniz'de şiddetli yerel yağmurlar sonucunda oluşan geçici sulakalanlarda düzensiz bir şekilde ürerdi. Neyse ki geniş ölçekli koruma tedbirleri sayesinde son 30 yılda kıyusal sulakalanlarda (genellikle yapay tuzlalarda) ve çoğunlukla Akdeniz'in kuzey kıyılarında düzenli olarak üremektedir. Bu durum, türün koruma tedbirlerine ve yapay habitatların oluşturulmasına çok iyi karşılık verdiğini göstermiştir. 30 yıl boyunca sayısı önemli ölçüde artmıştır ve tür tehdit altında sayılamaz. Pelikan gibi flamingo da Akdeniz popüler kültüründe önemli bir rol oynar ve her ne kadar genellikle diğer türlerin kaçındığı çok tuzlu suları tercih etse de kıyı bölgelerinin korunması için bayrak tür.

Bireysel plastik halkaların kullanılacağı geniş ölçekli bir çalışma programı yapılmaktadır ve bu program, türün Akdeniz'deki hareketlerinin, Akdeniz ile Afrika ve Asya'daki popülasyonlar arasındaki değişimlerin, hayatta kalma başarısı ve yaşam süresi gibi konuların çok daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu program, gelecekte Akdeniz'in güney kıyılarındaki kışlama alanlarına daha fazla önem verecektir.

3. Tepeli Sumru *Sterna bengalensis*

Sumrular (ya da deniz kırlangıçları) balıkla beslenen çok zarif kuşlardır. Kumsallarda ve kıyı lagünlerinin ağzında, yerde yuva yaparlar. Eylem planında, Afrika ve Asya'da çok geniş bir dağılım gösteren tepeli sumrunun Akdeniz popülasyonu (endemik bir alttür olarak değerlendirilir) ele alınmaktadır. Bu popülasyonun büyük çoğunluğu Libya kıyılarındaki gelgit bölgesindeki iki küçük adada ürer ve sonuç olarak bu adalar türün korunması için öncelikli alanlardır. Özellikle Fransa, İtalya ve İspanya olmak üzere diğer Akdeniz ülkelerinde de başka sumru kolonilerinin arasında ürer. Kışlama alanları az bilinir ve muhtemelen Afrika'nın doğu ve batı kıyıları açıklarında yer almaktadır.

4. Kara Gagalı Sumru *Sterna sandvicensis*

Kara gagalı sumru (İngilizce ve bilimsel adını ilk kez tanımlandığı İngiliz "Sandwich" kasabasından alır.) geniş bir dünya dağılımına sahiptir. Akdeniz'de sınırlı sayıda (muhtemelen 3.000 çiftten az) deltalarda, kıyı lagünlerinde ve tuzlalarda yuva yapar. Daha yüksek sayılarda kuzeyden Akdeniz bölgesine kışlamaya gelir. Sonuç olarak, üreyen popülasyonların korunması önceliklidir ama aynı zamanda diğer popülasyonlar için kışlama alanlarının güvenliğinin de garanti altına alınması gerekir. Yabancı kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir.

5. Küçük Sumru *Sterna albifrons*

Sumruların en küçüğüdür. Akdeniz'e üremeye gelir ve kışlamak için Afrika'nın doğu ve batı kıyılarına döner. Yuvalanan bir tür olarak hâlâ oldukça geniş bir dağılıma sahip olmasına rağmen özellikle yuva yaptığı kumsallardaki turistik gelişmeler nedeniyle sayıları hemen hemen her yerde endişe verici şekilde azalmıştır. Diğer sumrulara göre daha yaygın olduğu için kolonileriyle ilgili ayrıntılı bir envanter eksiktir ve sayıları ile ilgili çok az bilgi vardır. Yabancı kuşlarla ilgili Avrupa Birliği Direktifi Ek 1'de listelenmiştir.

Özel Koruma Alanları Bölgesel Faaliyet Merkezi (RAC/SPA)

Boulevard du Leader Yasser Arafat
B.P.337 - 1080 Tunis CEDEX - TUNUSIA
Tel: ++(216) 71206 649 Faks: ++(216) 71 206 485
e-posta: car-asp@rac-spa.org
www.rac-spa.org

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı

Alparslan Türkeş Cad. 31. Sok. 10 Nolu Hizmet Binası 06510
Beştepe/Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 (312) 222 12 34 Faks: 0 (312) 222 26 61 www.ozelcevre.gov.tr
www.dka.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birlik Mahallesi 2. Cadde No. 11 06610 Çankaya/Ankara
Tel: 0 (312) 454 11 00 Faks: 0 (312) 496 14 63
www.undp.org.tr

